

RAKKAUDEN- HIRVIÖ

SAARA
TURUNEN

TAMMI

SAARA TURUNEN

RAKKAUDEN-
HIRVIÖ

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI - HELSINKI

Kiitokset dramaturgisesta avusta
Heini Junkkaala, Anni Klein, Emilia Pöyhönen

Kiitokset myös
Koneen säätiö, Taiteen edistämiskeskus ja WSOYn kirjallisuussäätiö

© Saara Turunen ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2015

ISBN 978-951-31-8273-1

PAINETTU EU:SSA

Rakkaudenhirviö

Ajan bussilla. Ajan raitiovaunulla. Juon kahvia. Syön leipää, jonka päällä on juustoa ja kurkkua. Katselen säätiedotusta. Luvassa on sadetta.

Menen käymään Lauran luona. Laura asuu Hakaniemessä, siinä samassa talossa, jossa hänen mummonsa oli asunut. Joi-takin vuosia sitten mummo oli menettänyt muistinsa, joutunut vanhainkotiin ja uskonut aina viimeisiin hetkiin saakka olevansa kaukaisen maan kuningatar. Laura levittää pyy-kejä ja me juomme kahvia. Mitä sinä nyt aiot? Laura kysyy. Aion olla täällä, vastaan. Muistelemme erästä etelänmiestä, joka oli kauan sitten yrittänyt kosiskella Lauraa. I love my country, I love my mother, oli mies sanonut. Me nauramme. Kävelen kotiin.

Unioninkatu, Kauppatori ja Eteläranta. Lokit laskeutuvat yöpymään satama-alueen parkkiruutuihin. Niitä on satoja ja ne nukkuvat. Kylmä tuuli tuntuu iholla, se ujeltaa pitkin ranta-a ja lipputankojen narut väpättävät tuulessa.

Suljen oven takanani, istun yksin talossa ja katselen ulos ikkunasta. Kaikkiialla on hiljaista. Taulut seinillä. Kirjat hyllyssä. On entistä hiljaisempaa. Joku kävelee jossain kaukaisuudessa.

Lauraa kosiskelleen miehen sanat tulevat mieleeni uudelleen. Jokin niissä kiusaa minua. I love my country. I love my mother. Miten etelänmiehet voivatkin toistella aina noita samoja asioita, kotimaata ja äitiä? Miten on mahdollista, että he rakastavat tuota kaikkea niin varauksetta?

Sitten mieleeni juolahtaa kylmäävä ajatus. Enkö haluaisi itse puhua aivan samalla tavalla? Enkö haluaisi sanoa yhtä vilpittömästi, että kotimaani on paras paikka maan päällä, minun maani on kaunein, äitini rakkain. Johtuuko katkeruuteni juuri siitä, että en voi sanoa sellaista?

Katselen hetken lintua, joka hyppii puussa. Sitten kavian esille vanhan kuvan, jota olen kantanut mukani. Luminen hautausmaa ja suuret kuuset, jotka kaartuvat sukuni ylle, setien karvalakit ja minun keltaiset talvilenkkarit. Oikeastaan en pidä kuvasta. Oikeastaan sen katseleminen saa minut tuntemaan vain surua siitä, miten kaikki on mennyt. Mutta samalla on aivan kuin kuva vastaisi kysymyksiini. Ja silloin ymmärrän, että haluaisin kirjoittaa jotain tästä kaikesta. Haluaisin kirjoittaa kotimaasta ja ulkomaistakin, sillä kai ne liittyvät tähän. Haluan pahan poistuvan, haluan että huoneeseen tulisi valo, vaikka vain hetkeksikin.

Ja niin minä tartun kynään ja kirjoitan paperille seuraavat lauseet:

Kauan sitten sydämeeni jäi tyhjä kohta ja niin minusta tuli rakkaudenhirviö. Minä pakenin. Lähdin juoksemaan ja juoksen vieläkin, sillä rakkaudenhirviö on sellainen, joka juoksee. Se juoksee aina vaan, sillä se etsii jotain paikkaa, jonne se kuuluisi, ja ihmistä, joka sitä rakastaisi niin paljon, että tyhjä kohta sen sydämessä täytyisi. Mutta tyhjä kohta ei koskaan täyty, ei vaikka sinne kaataisi kaiken rakkauden maailmasta. Rakkaudenhirviö ei vain tiedä sitä ja niinpä se menee aina vain kauemmas. Se kiertää maat ja mannut. Se menee maapallon toiselle puolelle saakka. Mutta mitä kauemmas se menee, sitä suuremmaksi tyhjä kohta sen sydämessä kasvaa, eikä se lopulta kuulu minnekään.

Kaiken jälkeen se istuu maailman toisella reunalla, jonkin rikkinäisen talon sisällä. Siellä se istuu ja tuijottaa suoraan

sydämessään olevan kuilun syvyyksiin. Silloin se tajuaa, että juokseminen on turhaa, pakenemisesta ei ole hyötyä, mikään ei koskaan korjaisi sen sydäntä. Ja niin rakkaudenhirviö palaa kylmään kotimaahansa, vanhan kotilietensä äärelle. Se istuu talossa ja katselee ikkunasta ulos. Se näkee puussa hyppellevän linnun ja lopulta se alkaa kirjoittaa. Se aloittaa kaukaa. Se aloittaa menneisyyden ajoista.

I

Menneisyyden ajat

Mummoni elelee nuoruuttaan kotimaan länsirannikolla, suuressa, valkoisessa talossa. Hänen isänsä omistaa meijerin ja perheellä on varallisuutta. Niinpä mummoni ja hänen siskonsa saavat yliopistotasaisen koulutuksen. Heistä tulee opettajattaria ja kanttoreita. He omistautuvat kansallisuusaatteelle, raittiusseuralle ja Jumalalle, pukeutuvat korkeakouluksisiin leninkeihin ja laadukkaisiin nahkakengiin. He veisaavat virsiä ja teittitelevät toisiaan. Ottaako sisko kermaa kahvin kanssa? he kyselevät toisiltaan. Mutta miehet kiertävät heidät kaukaa, sillä heissä on jotain pelottavaa. Tuolta ne nyt tulevat, kuiskitaan kylällä, kun sisarukset kopistelevat yläväinä paikalle. Mummoni on sisarista nuorin ja ainut, joka päätyy lopulta naimisiin.

Noihin aikoihin naapurimaalaiset hallitsevat maatamme ja lapsena mummonikin pitää opiskella heidän kieltään, vaikka ei mummoni tykkää siitä ollenkaan. Naapurimaan ihmiset pukeutuvat punaisiin vaatteisiin, he ovat röyhkeitä ja juovat liikaa viinaa. Kun tarkastaja tulee luokkaan, nostavat mummoni ja hänen kaverinsa äkkiä valekirjat esille. Jollakin on kirja vahingossa väärinpäin, mutta onneksi tarkastaja ei huomaa ollenkaan, koska kaikki hymyilevät niin kauniisti. Hyvää päivää ja näkemiin, sanovat mummoni ja hänen kaverinsa naapurimaan kielellä ja vilkuttavat tarkastajalle, kunnes hän on jo talon takana. Silloin he heittävät valekirjat menemään ja nauravat ja puhuvat taas meidän kieltämme.

Mutta myöhemmin syttyy sota, naapurimaan ihmiset heittelevät pommeja metsän takaa ja ajelevat lentokoneella kotimaan yläpuolella.

Työikäiset lähetetään rintamalle ja mummonikin ilmoitetaan vapaaehtoiseksi. Mummoni on saanut tarpeekseen kotona istumisesta, teitittelystä ja virren veisuusta siskojensa seurassa. Kerrankin pääsee tekemään jotain isänmaan hyväksi, sanoo mummoni. Hän pukeutuu siniharmaaseen mekkoon, jossa on valkoiset kaulukset ja kauluksen keskellä pieni merkki, jossa on sininen hakaristi ja neljä ruusua. Mummoni matkustaa junalla toiselle puolelle kotimaata ja liittyy muiden siniharmaamekkoisten naisten joukkoon. Naiset auttavat kaikessa mitä osaavat, he laittavat ruokaa suuressa padassa, liimaavat laastareita, laulavat virsiä ja rukoilevat, että kotimaamme eläisi ja naapurimaa kuolisi.

Samaan aikaan vaarini kerää hevosia taloista ja toimittaa ne sotatantereelle töihin. Hän on jo liian iäkäs juostakseen pitkin ryteikköjä pyssy kädessään. Taitaa olla vanha-poika, sanovat naapurit, kun näkevät vaarini kävelevän tiellä saappaat jalassaan ja hiukset harvenneina. Kuitenkin jonain tiikusateisena päivänä mummoni ja vaarini kohtaavat hiekkaisella aukiolla ja kai mummoni mielestä vaari on komea. Onhan hänellä toisaalta myös iso maatila, paljon hevosia ja lypsykarjaa, ja vaikka naiset usein sanovat, ettei sellainen mitään merkitse, niin kyllä se kuitenkin merkitsee. Ja niin he katsovat toisiaan ja hymyilevät, kunnes mummoni pitää lähteä taas hommiin ja vaarini jää seisomaan hetkeksi hiekkakentälle hevoskatraansa kanssa ennen kuin jatkaa kulkuaan.

Suuri johtaja

Aamuisin siniharmaamekkoiset naiset pitävät aamunavauksen. Siitä on yhä kuvakin mummoni kylän ravintolan sei-

nällä. Aamunavauksessa naiset seisovat ringissä ja keskellä joku mies hinaa kotimaan lippua salkoon. Sinun puolestas elää ja kuolla on halumme korkehin, laulavat naiset ja nostavat oikean käden taivasta kohti. Tämä tapa on tullut toisesta maasta, jota hallitsee suuri johtaja. Mummoni ja hänen kaverinsa ihailevat suurta johtajaa ja hänen maataan, sillä siellä asiat ovat järjestyksessä, viljapellot lainehtivat, tiet ovat leveitä, kaikilla on töitä ja kaupasta saa voita. Suuren johtajan maa pärjää erinomaisesti olympiakisoissa ja sen kansa on tarmokkaassa maineessa. He arvostavat tavallista elämää, ovat naimisissa, kasvattavat lapsia, reippailevat metsissä ja vuorilla, eivätkä vetelehti ravintelissa yökausia.

Mutta lopulta käy kuitenkin niin, että suuri johtaja syylistyy hirvittäväan ylilyöntiin. Hän kerää kasaan kaikki ne, joilla on ruma nenä, vääränlaiset vaatteet tai liikaa ylipainoa, sekä kaikki muutkin muuten vaan joukosta poikkeavat. Erikoiset ihmiset eivät ole suuren johtajan mieleen ja hän polttaa heidät uuneissa. Savu nousee taivaalle kuin musta hirviö, mutta tavalliset ihmiset eivät siitä hätkähdä. Ehkä hän polttaa oksia, he miettivät, menevät takaisin töihin ja reippailevat tiehensä. Mutta lopulta he huomaavat, että suuri määrä naapureita on kadonnut ja niin he alkavat itkeä ja vaikeroida. Me emme tienneet mitään, miten olisimme voineet muka arvata? he sanovat ja haluavat syylliset kiinni. Suuri johtaja tapetaan, hänen maataan rangaistaan ja talot pommitetaan maan tasalle. Mummoni ja hänen kaverinsa joutuvat luopumaan siniharmaista puvuistaan. He eivät voi enää pitää aamunavausta, eivätkä varsinkaan tervehtiä ketään käsi taivasta kohti kohotettuna. Valokuva jää kyläravintolan seinälle, mutta merkit pukujen kauluksista pitää hävittää kokonaan. Mummoni ei halua heittää hyviä medaljonkeja hukkaan ja niinpä hän piilottaa ne kukkaruukun pohjalle. Minä

katselen niitä toisinaan, hivelen ruusuja ja hakaristejä ja mietin mitä ne oikein mahtavat tarkoittaa.

Pian suuren johtajan kukistumisen jälkeen sota loppuu, naapurimaalaiset ajavat lentokoneella tiehensä ja tienoot hiljenevät, mutta monet eivät enää palaa. Vaarini velikin tuodaan kotiin puulaatikossa, eivätkä lapset ymmärrä, että hän on kuollut, vaan luulevat, että hän nukkuu verannalla. Lapset nipistelevät häntä varpaista. Herää jo, he huutavat, vaikka ei vaarini veli tietenkään herää.

Naapurimaan ihmiset vievät mennessään joitain paloja kotimaastamme ja lopulta kotimaamme kartta muistuttaa-kin rampaa naista. Naisella on vain yksi käsi ja mekostakin puuttuu pala. Tai toisaalta, jos kuvaa katsoo eri kulmasta, voisihan se olla myös mummoni, joka tervehtii suurta johtajaa käsi taivasta kohti kohotettuna. Mutta oli miten oli, rajan taakse unohtuvat kauniit kylät ja hauen leukaluiset kanteleet, siellä ne rapistuvat pikkuhiljaa vesisateessa. Jäljelle jäävät vain mutaiset pellot ja naapurimaahan kohdistuva kamala viha, joka jäytää vieläkin.

Jälleenrakennus

Sodan jälkeen ihmiset ryhtyvät rakentamaan junakiskoja, hissejä ja laivoja. Puskutraktorit jylläävät pitkin kotimaan katuja ja repivät alas vanhat puutalokorttelit. Hukkaneliöitä, mutisevat teollisuusjohtajat ja rakennuttavat tilalle betonisia elementtilaatioita ja ostoskeskuksia, joissa voi perheen kanssa viettää lauantaipäivää.

Mummoni ja vaarini kävelevät niityn laitaa ja katselevat vaarini tiluksia. He puhuvat peltojen salaojituksesta ja ohran kylvöajasta. He puhuvat hiehojen aitauksesta ja sonnivasikoiden juottokaukalosta, mutta muusta he eivät sitten puhukaan. Tuntuisi niin hyvältä, jos sanoisit joskus jotakin kau-

nista, kirjoittaa mummoni myöhemmin vaarilleni. Tai pitäisit kädestä, hän kirjoittaa. Mutta vaarini ei osaa, ajat ovat sellaiset.

Mummoni laskee kuitenkin hyvät ja huonot puolet yhteen. Hän pukeutuu kansallispukuun ja menee naimisiin. Hän muuttaa Hämeeseen, jossa vaarini maatila sijaitsee. Mummoni ja vaarini tekevät häämatkan Kolille. He käyvät kirkossa, syövät muikkuja ja katselevat järvimaisemaa. Kyllä on kaunis tämä meidän kotimaamme, huokaa mummoni ja tähyilee mäntymetsää. Joidenkin kuukausien päästä mummoni makaa sairaalassa ja kirjoittaa jälleen vaarilleni. Olen kovin pahoillani, ettei tullutkaan poikaa, hän kirjoittaa. Tyttö tuli ja kovin on ruma, musta tukka ja perunanenä. Sitten mummoni matkustaa sairaalasta postiauton kyydillä kotiin, ja se maksaa neljätuhatta markkaa ja noina aikoina se on iso raha.

Vaarini on tiukka mies ja pitää kuria talossa. Kerran mustalaiset tulevat ilman lupaa keittiöön ja alkavat keittää kahvia ja silloin vaarini suuttuu oikein kunnolla. Vaari ottaa mustalaiset kiinni ja heittää heidät pihalle, niin että jäljelle jää vain hieman kahvinporoja ja kasa tukkaa. Tätä tarinaa kerrotaan usein ylpeydellä sukuni juhlissa ja sitäkin, että ennen sotaa vaarini lähti talikko kädessään suureen kokoukseen, jossa vastustettiin humpuukiukkeleita ja punapaitaisia tupakanpolttajia, ja siellä vaarini istui ja oli samaa mieltä muiden maanomistajien kanssa siitä, että tällainen peli saa nyt loppua. Maanomistajat ottivat joitain väärauskoisia kyytiinkin ja ajoivat heidät autolla naapurimaahan ja jättivät sinne lumihankeen makaamaan. Vaarini ja hänen kaverinsa toivoivat, että tällä tavalla humpuukiukkelit oppisivat olemaan ihmisiksi ja lopettamaan tupakoimisen. Mutta sitten presidentti sai tarpeekseen ja puhui radiossa. Presidentti

käski kaikkia menemään koteihinsa. Vaarini kunnioitti Jumalaa ja presidenttiä ja niin hän otti talikkonsa ja poistui paikalta.

Mummoni käy neuvolassa ja lueskelee Kotivinkkiä ja niissä molemmissa neuvotaan antamaan lapselle ruokaa vain tasatunnein ja panemaan lapsi saunaan mikäli se ei lakkaisi itkemästä. Kyllä se siitä pikkuhiljaa oppisi, ja pakkasella tietenkin ulos, siellä lapsi nukkuisi parhaiten. Mummoni tekee työtä käskettyä ja niin tekevät kaikki muutkin naiset, paitsi jotkut harvat, jotka salaa kapinoivat ja pitävät lasta aina sylissään. Hemmottelee kakaransa pilalle, sanovat Kotivinkin lukijat. Ja niin heidän omista lapsistaan kasvaakin spartalaisia kivikasvoja, jotka eivät turhaa nurkissa itkeskele. Myöhemmin heitä kutsutaan myös ihan tavallisiksi suomalaisiksi ja ovathan joukossa tietenkin myös ne muutamat sylivauvat, mutta ei heistä sen koommin kuulla. Mitä lie niistäkin tulut, mutisevat neuvoloiden tädit.

Äiti

Vuodet vierivät ja äitini kasvaa. Hän haluaisi soittaa pianoa. Radiosta hän kuulee Bachin pianokonsertton ja se jää hänen mieleensä. Musiikki on kauneinta, mitä äitini tietää. Musiikissa on jotakin lohduttavaa. Mutta sodan jälkeen maa on täynnä kuoppia, ja ei kai siinä nyt mitään pianoa voi ruveta pimputtamaan. Eihän äidilläni ole edes lahjakkuutta. Lahjakkuutta on vain harvoilla ja valituilla, niin kuin esimerkiksi Mozartilla, joka alkaa säveltää sinfonioita heti kehdestä noustuaan. Ja niin haaveet haalistuvat, jäljelle jäävät vain kellastuneet verhot ja katkera maku kitalakeen, sillä tämä pianoasia jää kaihertamaan äitini mieltä. Äitini oppii kyllä monia muita taitoja. Hän oppii pesemään kätensä, pyyhkimään pölyt ja lakaisemaan lattian sekä olemaan hil-

jaa, ellei jotakin kysytä. Hän oppii häpeämään mikäli tarve vaatii. Hän oppii, että on tärkeää olla tavallinen, siis ihan vain normaali, sillä joukosta erottuminen ei ole kotimaasani kovinkaan suosittua. Äitini oppii, että kotimaamme on maailman kaunein maa ja täällä kaikki ovat samanarvoisia, paitsi ne, jotka polttavat tupakkaa ja elävät muiden rahoilla. Äitini oppii myös, että kotimaassa on neljä vuodenaikaa ja siinä on jotakin hyvin ainutlaatuista. Sitä hän ei sen sijaan opi, että näin on melkein kaikissa muissakin vanhan mantereen maissa, joskaan missään muualla talvi ei kestä suurinta osaa vuodesta.

Ja niin äitini lakaisee lattian, pyyhkii pölyt, pesee kädet ja istuu sitten hiljaa eikä häiritse muita, ja jos hän on oikein kiltisti, saattaa hän saada jälkiruuaksi puolukkapuuroa. Äitini käy myös koulua, mutta ei se ole niin tärkeää, sillä äitini on tyttö ja tytöt ovat tyhmempiä kuin pojat, kerrotaan äidilleni. Ja sinä olet vielä erityisen kovakalloinen, hänelle sanotaan, ja äitini uskoo kaiken tämän, eikä siinä sitten muu auta kuin opetella koulukirjat ulkoa. Äitini opettelee Napoleonin teot ja saksalaisia sanoja. Hän opettelee Pythagoraan lauseen ja kamalan kasan laskuja. Hän jankuttaa niitä kuin mantraa, sillä numerot eivät järjestäydy hänen päässään niin kuin ne joidenkin muiden päässä järjestäytyvät. Ne eivät muutu väreiksi eivätkä musiikiksi. Äitini päässä numerot pysyvät vain numeroina ja Napoleon seisoo kumpareen päällä miekka vyöllään ja hopeinen ruusuke rinnassaan kuin kuollut nukke.

Hauki on kala, sanoo äitini ja pääsee ylioppilaaksi. Mutta sillä hetkellä, kun äitini painaa valkoisen hatun päähänsä, putoilevat Napoleon ja numerot hänen korvistaan ulos kuin pikkuruiset esineet. Ne hajoavat sirpaleiksi ja maan tomuksi, eikä äitini enää koskaan muista niitä uudelleen. Johonkin mielen sopukkaan jäävät eins, zwei, drei ja Pythagoraan lause,

kunnes nekin haalistuvat ja lentävät tiehensä kuin paperilinnut. Talo tulee täyteen vieraita ja äidilläni on vaaleanpunainen puku yllään. Nyt voit mennä tiskaamaan, sanoo vaarini vieraiden poistuttua, ja äitini on todella kiitollinen, kun lopultakin saa tehdä vain tavallisia hommia, ja niinpä hän tiskaa ja lauleskelee, sillä tiskivesi muuttuu hänen mielessään väreiksi, se muuttuu säveliksi. Laskemiseen verrattuna tiskaaminen ja siivoaminen ovat äitini mielestä syvällistä puuhaa.

Eräänä päivänä äitini istuu ruokasalissa ja kaikkialla on omituisen hiljaista. Hän katselee ulos ikkunasta, ja silloin hän näkee tumman pilven taivaanrannassa. Pilvi lähestyy maalaistaloa. Se lipuu lähemmäs uhkaavasti hieman peltojen yläpuolella. Äitini ei pidä tummasta pilvestä, siinä on jotain mikä hyyttää sisuskaluja ja saa sydämen kylmettymään. Ja niinpä äitini sulkee kaikki ovet ja ikkunat, hän menee sängyn kultaisen peiton alle makaamaan ja panee silmät kiinni, mutta ei se mitään auta, sillä pilvi tulee aina vain lähemmäs. Pilvi tunkeutuu sisään avaimenreiästä, se jymähtää äitini sängyn päälle ja jää siihen leijumaan.

Äitini päättää pyytää apua Jumalalta. Oletko sinä olemassa? kysyy äitini. Jos olet, niin ole hyvä ja tule esiin. Ja Jumala ilmaantuukin paikalle, mutta hän ei ole yhtään sellainen kuin äitini oli luullut. Jumala on ankara hallintoviraston virkamies, joka auttaa äitiäni määräämällä erilaisia säännöstöjä ja rankaisemalla häntä häpeällä mikäli äitini ei onnistuisi noudattamaan monimutkaista ohjeita. Kai se kuuluu asiaan, miettii äitini ja ottaa kurituksen vastaan. Mutta tumma pilvi ei katoa minnekään, päinvastoin, se seuraa äitini kintereillä minne hän vain meneekin. Pilvi kerää sisällensä katkeruuden synkkää sumua ja jonain päivänä, kun se on tarpeeksi painava, nousee myrsky ja sade, joka kastelee ja syövyttää kaiken.

Myöhemmin äitini menee opiskelemaan kaupunkiin. Hän haluaa itselleen jonkin tavallisen ammatin. Äitini päättää lukea ravitsemustiedettä, se kuulostaa tarpeeksi normaalilta. Pahaksi onneksi opintoihin kuuluu myös fysiikkaa ja kemiamia. Ja voi sitä ulkoa opettelemisen määrää, muistaa äitini aina sanoa, kun opiskeluajat mainitaan. Minkäs teet jos on syntynyt kovakalloiseksi, ei siinä silloin muukaan auta, hän sanoo.

Vapaa-aikanaan äitini menee raamattukerhoon rukoilemaan, että saisi elää tavallista elämää, ja raamattukerhosta hän löytää isäni. Siellä isäni istuu vihreällä penkillä laihana poikamiehenä ja hypistelee virsikirjaa. Isäni on kotoisin Itä-Suomesta, keskeltä ryteikköistä kuusimetsää ja lepikkoa, mutta juuri nyt hän on töissä pääkaupungissa eräällä rakennustyömaalla.

Isä

Isäni menneisyydessä on monta surullista seikkaa. Ukkineni on sodassa viisi vuotta ja luoti menee hänen kantapänsä lävitse. Sodan jälkeen ukkineni raivaa metsäpalstaansa, kalastaa eikä turhia huutele. Ukkineni pyytää naapurin tytärtä vaimokseen. Tytär suostuu ja niin nämä nuoret ajavat pyörällä halki synkän metsän. Vakavina, mustat vaatteet yllään he seisovat alttarilla, kun pappi vihkii heidät. Eikä tuolloin ole mitään suudelmia, ei valkoisia morsiuspukuja, ei polttareita eikä sukkanauhoja, sillä tuolloin naimisiinmeno on vielä vakava asia. On vain muutama todistaja, Jumalan sana ja siinä kaikki.

Perhe kasvaa vinhaa vauhtia. Isälläni on kahdeksan isoa sisarusta, sitten tulee isäni ja sen jälkeen vielä pikkusisko. Ja kun isäni on kolmevuotias, odottaa hänen äitinsä jälleen vauvaa. Kesken syksyisen illan isäni äidille tulee heikko olo

ja hänet viedään sairaalaan. Isäni katselee ikkunasta, miten hänen äitinsä loittonee kärryjen lavalla ja isäni painaa pienet sormensa ikkunaan. Hän vilkuttaa äidin perään ja hänen äitinsä vilkuttaa takaisin. Sairaalassa isäni äiti kuuntelee radiosta lasten toivekonserttia ja nukahtaa syvään uneen eikä herää, vaikka häntä miten pyydellään. Ja niin kotiin tuodaan vain itkevä vauva ja pieni pahvilaatikko, jossa on nuhruinen esiliina ja tutunnäköinen huivi. Missä äiti on? kysyy isäni. Äiti ei tule enää, sanovat siskot. Hautajaisissa sataa räntää ja hiljaiset lapset saavat juhlaruuaksi riisipuuroa. Eikä isälleni jää hänen äidistään kuin kaksi etäistä muistikuvaa. Ensimmäisessä kuvassa äiti syö leipää pöydän ääressä. Leipän päällä on makkaraa ja juuri siksi isäni sen muistaakin, sillä noina aikoina makkara on niin harvinaista. Toinen kuva puolestaan on reunoiltaan sumuinen. Kuva kirkastuu keskikohtaan mentäessä ja tarkentuu valkoisen ruumisarkun kannessa oleviin hapsuihin.

Isäni vaeltelee metsässä ja pihalla. Hänellä on likainen naama ja resuiset vaatteet. Ruokana on vesivelliä ja puunkuorta, ja isäni imee peukaloa niin kauan, että ylähampaat vääntyvät. Isäni ja hänen sisaruksensa hiihtävät aidanseipäät suksisauvoinaan. He viettävät hautajaisia uudelleen harva se päivä. He hautaavat maahan laudanpätkiä ja vanhoja ovenkarmeja, he hautaavat kuolleita lintuja ja kissan puoliksi syömiä päästäisiä. Vakavina he seisovat haudan reunalla ja veisaavat virren yhä uudelleen, kunnes joku saa päähänsä matkia pastorin ärrävikaa ja siihen harras tunnelma sitten häviääkin. Isäni ja hänen sisarensa soutelevat järvellä ja keran tulee ukkonen, salama lyö muikkuparveen, ja se on onnenpäivä, sillä silloin he kauhovat veneenpohjan täyteen kaloja. Myöhemmin kotiin lähetetään paperi, jossa on luettelo isäni äidin omaisuudesta.

Kahvikuppi, sangaton; viisi kappaletta.

Sinkkiämpäri; yksi kappale.

Kengät; kaksi kappaletta.

Lapsia; kymmenen.

Näiden tapahtumien seurauksena Jumala muuttaa isäni taloon asumaan ja kanttori veisaa tuvassa harva se päivä, mutta ukkini puhuu aina vain vähemmän, niittää heinää suu viivan muotoisena tai istuu kuistilla tyhjyyteen katsellen. Eräänä päivänä ollessaan yksin järven rannalla ukkini tekee katiskasta suuren rotanpyydyksen ja kun katiska on niin täynnä rottia, että ne oikein kuhisevat, ottaa ukkini pyydyksen käteensä ja heittää sen veteen. Rannalta hän katselee, kun rotat kamppailevat hengestään. Ne takertuvat katiskan verkkoon, mutta lopulta kuitenkin hukkuvat.

Ukkini ottaa rinnalleen uuden vaimon, koska täytyyhän jonkun pitää huolta lapsista ja keittää ukille kahvia, pestä pyykit ja lakaista lattiat, sillä ukkini ei itse osaa, ja miten hän osaisikaan, kun ei ole koskaan harjaan tarttunut? Uusi vaimo sanoo, että talossa on liikaa kuhinaa ja että isäni on mentävä kouluun, vaikka isäni on vasta viisivuotias. Isäni piilottaa kengät niitylle, sillä kouluun ei voi kävellä paljain jaloin. Uusi vaimo lähettää sisarukset etsimään kenkiä, ja siellähän ne ovatkin, kannon takana, eivätkä silloin enää mitkään tekoosyyt auta, ja niin isäni taapertaa pitkin mutaista tietä kohti koulunpenkkiä.

Mutta kaikesta huolimatta isäni muistaa lapsuutensa kauniina. Hän muistaa päivät aurinkoisina ja vesivellin erikoisherkkuna. Hän muistaa ryteikköiset metsät tummanvihreänä samettina ja mitättömän näköisen kannon omana retkipaikkanaan. Hän muistaa, miten hyviltä kalat maistuivat ja senkin hän ymmärtää, ettei ukkini puhunut. Ne olivat kovia aikoja, sanoo isäni. Hirmusen kovia aikoja olivat.

Isäni ja hänen sisaruksensa muuttavat ympäri maata, kuka minnekin. Isäni matkaa läheiseen kaupunkiin ja ilmoittautuu kristillisen opiston talonrakennuslinjalle. Ehkäpä talojen rakentamisella voisi tienata rahaa, tuumii isäni, sillä onhan kotimaassamme paljon tyhjää tilaa. Kerran isäni vanhin sisko lähettää hänelle kirjeen pääkaupungista. Liikemiehet koristavat täällä kauppojaan joulukuntoon, kirjoittaa isäni sisko. Onko sinulle riittänyt perunaa ja kastiketta? hän kysyy ja lähettää kirjeen välissä kaksikymmentä markkaa. Osta tällä jotain hyvää itsellesi, vaikkapa hedelmiä, hän kirjoittaa, ja saippuankin hän lähettää ja pesupulveria ja neulan ja lankaa, että isäni voisi parsia sukia ja pitää petivaatteet puhtaana. Isäni vastaa hänelle ja kertoo vanereista, nauloista ja haloista. Kastiketta ja perunaakin on ollut riittämiin, kirjoittaa isäni, ja siunausta, hän toivottaa kirjeen lopussa.

Isäni sisarukset muistavat ukin ankarana miehenä. He muistavat hänet sellaisena miehenä, joka raivasi metsää eikä vitsaa säästellyt. Mutta minä muistan ukkini sellaisena miehenä, joka asui kaupungin kerrostaloasunnossa ja jolla ei ollut hiuksia, mutta joka hymyili paljon ja antoi minulle kettukarkkeja ja setelin, ja kerran vanhoilla päivillään ukkini matkusti Kanariallekin ja osti sieltä tuliaisiksi pienen nahkaisen kukkaron, joka oli vesileilin muotoinen ja jonka kannessa oli flamencotanssijan kuva ja alla teksti Canary Islands. Minä sain kukkaron, pidin siitä kovasti ja laitoin sen sisälle kaksikymmentäpennisen, sillä se oli kaikki mitä silloin omistin, ja senkin minä muistan, kun ukkini kuoli. Oli kesäinen hellepäivä ja kaikkialla oli hyvin hiljaista, musta ruumisauto ajoi katua alas ja ilmassa tuoksuivat liljat ja kielot ja jotkut muutkin kukat. Ukkini makasi kuolleena arkussa ja me katsoimme häntä emmekä voineet pidätellä itkua.

Valmistuttuaan opistosta isäni menee pääkaupunkiin rakennustyömaalle töihin. Hän panee keltaisen kypärän päähänsä, keikkuu rakennustelineellä ja nakuttelee nauvoja seiiniin. Pomo seisoo kauempana karvahatussaan ja tarkkaillee, että kaikki menee hyvin. Talot kohoavat tyhjiin maisemaan ja rahat kilahtelevat isäni kukkaroon. Isäni työkaverit ovat timpureita, sähkömiehiä ja kaivinkoneen kuljettajia, ja heidän kanssaan isäni puhuu rakennustarvikkeista, laudoista ja betonimyllyistä päivät pitkät, ja välillä he jupisevat, että pitääkö sen pomon aina seistä siellä typerän karvahattunsa kanssa.

Käy isäni sentään Englannissakin. Hän matkustaa sinne laivalla. Englannissa isäni tutustuu paikalliseen rakennustekniikkaan. Kerran kun hän etsiskelee vasaraa, ystävällinen engelsmanni opettaa hänet sanomaan: what are you looking for? Täytyy sanoa I'm looking for, jos etsii jotakin, selittää miekkonen, ja se jää isälleni mieleen ja myöhemmin hän kertoo sen minullekin. Isäni vierailee vahakabinetissa ja syö kolmionmuotoisia leipiä katukioskin edessä, ja aina vain saataa ja taloissa on huonot lämpöeristeet. Kuka lie rakentanut, mutisee isäni, koputtelee lahoja seinämateriaaleja, kunnes nousee jälleen laivaan ja purjehtii takaisin.

Mysteeri

Kotimaahan palattuaan isäni päättää mennä raamattukerhoon tapaamaan Jumalaa pitkästä aikaa, mutta kohtaakin siellä naisen, jolla on musta tukka ja perunanenä. Ja niin äitini ja isäni istuvat raamattukerhon vihreillä penkeillä ja huoneessa haisevat pöly ja virsikirjan ohuet sivut. Isäni ja äitini katsovat toisiaan ja laulavat virttä, Herra johdata meidät halki synkän virran, he laulavat. Äitini mielestä isäni on kai hieman erikoinen tyyppi, sillä hänellä ei ole yliopisto-opin-

toja, mutta äitini suostuu kuitenkin kosintaan. Hääkuvassa äidilläni on valkoinen huntu ja pieni kruunu päänsä päällä. Isäni on laiha ja vakava. Tarjolla on uunijuustoa ja perunalimppua ja äitini kotitaloon on kutsuttu paljon vieraita. Mitään häävalsseja ei tanssita eikä viinilaseja kilistellä, koska sellainen olisi vaarini mielestä syntiä. Eivätkä äitini ja isäni niitä kaipaakaan, sillä eiväthän he ole koskaan tanssineet, ja viini kyllä mainitaan raamatussa Kaanaanhäiden kohdalla, mutta ei kai sillä nyt ole mitään tekemistä tämän kanssa? Hääkakkua sentään leikataan ja seinän vierillä istutaan, juodaan kahvia pienistä ruusukupeista ja kaikkialla kuuluu hiljainen supina. Isäni suku uskoo isäni löytäneen melko tavalisen naisen, joka puhuu lempeällä äänellä ja on vieläpä ylioppilas, mutta jotakin salattua hänessä kyllä on, aivan kuin varjo häivähtäisi toisinaan hänen kasvoillaan. Tai ehkä se onkin vain kuvitelmaa, ja niin juodaan vielä yhdet kupilliset kahvia, ja valokuvissa kaikilla on omituiset silmälasit päässään, vaikka on tietysti paljon muutakin, mitä minulle ei koskaan kerrota. Mitä kertomista niissä muka olisi? sanoo äitini ja imuroi vaatekomeroa.

Ajan myötä juuret alkavat vetää isäni sisaruksia puoleensa ja niin he palaavat yksi toisensa jälkeen kotiseudulleen. He rakentavat pienet töllit niemen nokkaan ja istuvat siellä iloisina ja lihavina. Myös isäni haluaa muuttaa takaisin Itä-Suomeen. Isäni on aina pitänyt kotiseudustaan. Hän haluaa asua lähellä ryteikköistä metsää ja tummia kuusakoita, hän kuuluu sammalien ja jäkälöiden keskelle.

Niinpä isäni pakkaa äitini keltaisen Kadetin takapenkille ja lähtee ajamaan. Äitini ei haluaisi muuttaa niin kauaksi, mutta hän ei voi vastustella isäni suunnitelmaa, jos aikoo tulla tavalliseksi ja naimisissa olevaksi naiseksi. Ja niinpä hän istuu jähmettyneenä takapenkillä ja tuijottaa ulos ikkunasta,

kun keltainen auto kiitää halki loputtoman mäntymetsän kohti maamme itäisintä kolkkaa. Äitiäni hirvittää. Hän ei osaa rypyttää piirakoita ja luulee, että lanttukukko on kukko, jonka mahaan on laitettu lanttu.

Isäni on havainnut, että synkkä pilvi seuraa äitiäni ja joi-nain päivinä keittiön tunnelma muuttuu niin painostavaksi, että kattokin vajoaa alas, ja äitini ääni on hapan ja katkera kuin viinietikka. Mutta isäni ei tästä välitä, sillä isäni tarvitsee rinnalleen tarkan ja säntillisen naisen, joka osaa panna tavarat järjestykseen. Häneltä itseltään saattaisi jäädä astiat tiskaamatta ja matot ryppyyn lattialle, mutta äidilleni ei tapahdu koskaan mitään sellaista, sillä juuri järjestyksen pi-dossa äitini on erityisen taitava. Sitä paitsi isäni on sen suku-polven miehiä, jolle on itsestään selvä asia, että naiset ovat jollakin tavalla hulluja, perustavalla tavalla erilaisia, kenties jonkinlainen eri rotu, jolla siivousvälineet pysyvät paremmin käsissä. Nainen on mysteeri, oli joku mies sanonut rakennus-työmaalla. Isäni ei ole ihan varma, mitä mies tällä tarkoitti, mutta ehkäpä se on sitten niin, hän miettii ja jatkaa talojen rakentamista sillä välin, kun mysteeri synnyttää lapsia, mys-teeri työntää vaunuja, mysteeri vaihtaa vaippoja ja imuroi lattiaa, mysteeri järjestelee keittiön kaapit ja tumma pilvi lei-jailee mysteerin pään yläpuolella.

Isäni selviytyy pilven läsnäolosta ottamalla käyttöönsä erityisen korviensulkumekanismiin. Mekanismi on sellai-nen, että kun isäni panee sen päälle, ei hänen korvistaan pääse sisälle minkäänlainen valitus, vaikerrus, nyhykytys tai voivottelu. Isäni saattaa jatkaa askareitaan, aivan kuin ei mitään, vaikka katkeruuden hapan suo velloisi valtoime-naan keittiössä. Äitiä pitää ymmärtää, sanoo isäni eikä kä-sitä, että kaikilla ei ole tuota hyödyllistä mekanismeista käy-tössään.

Ei kaikkien tarvitse yrittää kurottaa kuuta taivaalta. Naiselle voi olla jopa parempi, että tyytyy vähän vähempään, selittää äitini. Kaikkein paras olisi, jos osaisi olla ihan vaan tavallinen. Ja tavalliselle naiselle jokin vaatimaton ammatti, kuten siivoja, sopii oikein hyvin, eritoten jos haluaa välttää yksinäisen naisen kohtalon. Miehet eivät nimittäin tykkää naisista, jotka lukevat liikaa. Miehiä alkaa kyllästyttää ja niin he hyppäävät autoihinsa ja ajavat tiehensä. Äidilläni on eräs kaveri. Hän on yksinäinen nainen ja aika erikoinen tyyppi. Hän painaa kaksisataa kiloa ja tykkää rakennella tuhannen palan palapeliä. Minä en haluaisi olla sellainen nainen, mutta en myöskään siivoja. Haluaisin, että olisi vielä jotain muuta, en vain tiedä mitä se voisi olla.

Rakkaudenhirviö on rohkea ja runollinen esikoisromaanin pakenemisesta, oman paikan epätoivoisesta etsinnästä ja sivullisuudesta, joka seuraa maapallon toiselle puolelle saakka.

#kirja

WWW.KIRJA.FI

9 789513 182731

84.2

ISBN 978-951-31-8273-1

